

Грицак Н., Гудз М. Сучасний підручник як основа медіаторчості на уроці української мови. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2023. Том 11, № 8. С. 25-31. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i8-004>

Hrytsak N., Hudz M. Suchasnyi pidruchnyk yak osnova mediatvorchosti na uroci ukrainskoi movy [Modern textbook as the source of media creativity at the Ukrainian language lesson]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka - Education. Innovation. Practice*, 2023. Vol. 11, No 8. S. 25-31. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i8-004>

DOI: 10.31110/2616-650X-vol11i8-004

Наталія ГРИЦАК

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-4744-7072>

grycak78@ukr.net

Марія ГУДЗ

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна
<https://orcid.org/0009-0004-5597-5590>

mgub0711@ukr.net

СУЧАСНИЙ ПІДРУЧНИК ЯК ОСНОВА МЕДІАТОРЧОСТІ НА УРОЦІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Анотація. У статті розглянуто підручник з української мови для 5 класу авторського колективу А. Онатій і Т. Ткачука (2022) як один із засобів формування медіаторчих навичок учнів 5 класу на уроці української мови у Новій українській школі. Описано та проаналізовано наукові праці зарубіжних та українських дослідників з питань медіаосвіти й медіаторчості, а також законодавчі документи, що регламентують їх розвиток в Україні. Визначено спільне та відмінне у наукових твердженнях учених. На основі цього розкрито значення поняття «медіаосвіта», «медіаторчність», «текстотворчість» у контексті сучасного освітнього процесу. Наголошено на актуальності творчого підходу до організації навчання у Новій українській школі, а саме на можливостях усіх учасників освітнього процесу (учителя і учня) реалізувати власний потенціал і відійти від традиційних форм і методів роботи. Підкреслено ключову роль сучасного підручника з української мови у формуванні медіаграмотності учнів й активізації до пізнавальної діяльності. Схарактеризовано принципи, за якими створювали та наповнювали зміст навчального видання. Продемонстровано доцільність застосування діяльнісного підходу у підготовці завдань та вправ, які спрямовані на розвиток навичок творчого сприйняття, осмислення, інтерпретації й створення текстів і медіа текстів. Описано перспективність їх використання при вивченні української мови. Акцентовано увагу, на тому, що зразки художніх творів формують естетичний смак дітей, а ілюстративний матеріал сприяє підвищенню зацікавленості навчальним процесом і розвиває світогляд дитини, збагачує її світосприймання. Зауважено, що авторський колектив А. Онатій і Т. Ткачука має на меті сформувати свідому україномовну особистість, яка розглядатиме рідну мову не лише як частину світової системи, але і як самобутній організм, який постійно росте, оновлюється, розвивається, набуває цінності. Доведено, що проаналізований підручник з української мови для 5 класу авторського колективу А. Онатій і Т. Ткачука сприяє формуванню та розвитку медіаторчих здібностей та умінь в учнів у Новій українській школі.

Ключові слова: медіаосвіта; медіаграмотність; медіакультура; медіаторчність; медіазасіб; медіатекст; текстотворчість; урок української мови.

Nataliya HRYTSAK

Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-4744-7072>

grycak78@ukr.net

Maria HUDZ

Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0004-5597-5590>

mgub0711@ukr.net

MODERN TEXTBOOK AS THE SOURCE OF MEDIA CREATIVITY AT THE UKRAINIAN LANGUAGE LESSON

Abstract. The Ukrainian language for the 5th grade textbook written by the team of authors A. Onatiy and T. Tkachuk (2022) is reviewed in the article as one of the means of forming media creative 5th grade students' skills at the Ukrainian language lesson via the New Ukrainian School Programme. The scientific works of foreign and Ukrainian researchers on media education and media creativity as well as legislative documents regulating their distribution in Ukraine are described and analyzed. The similarities and differences in the scientific representation are determined. The meaning of the concepts of "media education", "media creativity", "text creation" is taken into consideration in the context of the modern educational process. Due to relevance of a creative approach established through education in the New Ukrainian School the opportunities of all participants of the educational process (teacher and student) to realize their own potential and move away from traditional forms and methods of work are emphasized. The key role of the modern Ukrainian language textbook in forming of students' media literacy and activating of cognitive function is announced. The principles by which the content of the educational publication was created and filled are characterized. The advisability of using the activity approach in preparing tasks and exercises leading to developing of the creative perception skills, comprehension, interpretation and creation of stories and media texts is demonstrated. The prospects of their usage in studying of the Ukrainian language are described. Attention is focused on the fact that samples of fiction form the aesthetic taste and illustrative material helps to stimulate interest to the educational process and broadens the child's outlook, enriches apprehension of the world. It is noted that the team of authors A. Onatiy and T. Tkachuk aims to form a conscious Ukrainian-speaking personality who will consider the native language not only as part of the world system but also as a separate structure that is constantly growing, renovating, developing and acquiring value. It is proved that being analyzed the Ukrainian language for the 5th grade textbook written by the team of authors A. Onatiy and T. Tkachuk contributes into forming and developing of media-creative students' abilities and skills in the New Ukrainian School.

Keywords: media education; media literacy; media culture; media creativity; media tools; media text; text-making; Ukrainian language lesson.

Постановка проблеми. Із початком повномасштабного вторгнення на територію України зберігається потреба у зосередженому сприйнятті інформації. Споживаючи недоброякісну медіапродукцію, сучасне покоління спотворює своє уявлення про світ, норми поведінки і моральні засади взаємодії людей, розвиває різні форми медіазалежності. Оскільки ЗМІ мають вагомий вплив на суспільство, то виникає потреба у підготовці свідомої, цілеспрямованої людини, здатної до критичного мислення, аналізу, об'єктивного сприйняття дійсності, ціннісного ставлення до себе, до родини і суспільства, України та світу. Ми маємо справу з дітьми цифрової доби, які вже змалечку знають, як вмикати комп'ютер і телефон. Тому виникає потреба адаптації навчально-виховного процесу до них. Відтак у 2010 році створено Концепцію впровадження медіаосвіти, що слугувала початком реформ. Згідно цього офіційного джерела медіаосвіта – це «частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії з сучасною системою масмедіа, як традиційними (друкованими виданнями, радіо, кіно, телебаченням), так і новітніми (комп'ютерним опосередкованим спілкуванням, Інтернетом, мобільною телефонією) медіа, з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій» [14]. Як бачимо, результатом медіаосвіти є медіаграмотна особистість, яка здатна вистояти перед загрозами і можливостями цифрового суспільства, перетворивши їх на ресурс для саморозвитку. На часі є актуальними пошуки нових форм, методів та прийомів роботи і навчання у сучасних соціальних науках і практиках для формування медіанавичок. Цікавою вважаємо думку Л. Найдьонової, яка зауважує: «Щоб дитина грамотно споживала медіа, треба поставити її в позицію творця» [17].

Одним з актуальних завдань, що стоять перед вчителями, є творчий підхід до навчального процесу з використанням мультимедійних технологій, що спрямований на розвиток активності у дітей та здатності до створення власного медіапродукту. Особлива роль у цьому належить гуманітарним наукам, зокрема мовно-літературній освітній галузі. Відтак уроки української мови та літератури є ключовою платформою для формування медіаграмотної особистості з використанням медіатворчості, як одного із чинників освітньої інновації. Вважаємо, що специфіка предмету дозволяє використання елементів медіаосвіти, які сприятимуть формуванню мовної, комунікативної, мовленнєвої та соціокультурної компетенції та вихованню активної патріотичної особистості. Важливу роль при цьому виконує сучасний підручник, один із засобів медіаосвіти, створений на основі нової модельної програми за вимогами Нової української школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження медіаосвіти – це широкий спектр наукових праць. У країнах Європи, Америки та Канади ця проблема набрала розголосу значно раніше ніж в Україні. Про теорію та практику медіаосвіти за кордоном дізнаємось у працях К. Ворснопа (Канада), Дж. Гербнер (США), Р. К'юбі (США), Л. Мастермана (Велика Британія), Дж. Поттера (США), К. Тайнера (США), С. фон Файлітзен (Швеція) та інших. Попри чимало кількості досліджень, єдиного загально прийнятого трактування медіаосвіти немає. Дж. Гербнер розглядав медіаосвіту як «розширення свободи та розмаїття комунікації, для розвитку критичного розуміння медіа як нового підходу до ліберальної освіти» [24]. Р. К'юбі головну мету медіаосвіти вбачав у тому, щоб «дати учням розуміння того, як і чому медіа відображають суспільство і людей», а головне «розвивати аналітичні здібності і критичне мислення відносно медіа» разом з вивченням їх мови [26]. Студіювання наукових джерел дає можливість стверджувати, що погляди зарубіжних дослідників щодо медіаосвіти спрямовані на формування критичного мислення та автономної від медіа особистості.

Серед українських вчених до питання трактування міждисциплінарних аспектів медіаосвіти звертаються Л. Баженова, О. Волошенюк, В. Іванов, М. Коропатник, А. Литвин, Л. Найдьонова, Г. Онкович, Б. Потятинник та інші. Проаналізувавши праці українських науковців, треба сказати, що погляди на медіаосвіту значно відрізняються від тих, що мають зарубіжні колеги, а саме тим, що увага зосереджується на опануванні медіаобладнанням і використанні можливостей медіа в навчальному процесі. Так Г. Онкович слушно доводить, що медіаосвіта – це «напрямок, що विकристалізувався у педагогічній науці провідних країн світу в 60-х роках ХХ століття, покликаний допомогти особистості краще адаптуватися у світі медіакультури, опанувати мову засобів масової інформації, навчити аналізувати медіатексти, сприймати медіапродукт» [20]. Подібне твердження дає й А. Литвин, який під медіаосвітою розуміє «навчання на матеріалі та за допомогою ЗМІ, кінцева мета якого – медіаграмотність, здатність до критичного сприйняття медіаповідомлень» [11]. Втім слід зазначити, що, незважаючи на індивідуальність поглядів, усі науковці наголошують на величезній потребі розвитку медіаосвіти як напрямку у навчальному процесі та формуванні медіаграмотної особистості.

Про проблему медіаграмотності в освіті розмірковують В. Гуменюк, Л. Зайко, М. Зацерківна, О. Ісаєва, Л. Петрик, О. Пометун, О. Реқун, О. Шуневич та інші. Зокрема, формування медіаграмотності учнів у мовно-літературній галузі присвячені праці О. Горошкіної, О. Глазової, О. Ісаєвої, Л. Іщенко, Ю. Ковтун, Г. Корицької, О. Кучерук, О. Слижук, Н. Химери, М. Шуляра, О. Шуневич, Т. Яценко та інші.

Поряд з терміном «медіаосвіта» вживають чимало інших: «медіаграмотність», «медіакомпетентність», «медіапростір», «медіатехнологія», «медіанавичка», «медіатворчість»,

«медіатекст» та інші. Беручи до уваги думку С. фон Файлітзен про те, що «основним елементом медіаосвіти є створення медіапродукції» [23], виникає потреба у використанні поняття «медіаторність», його трактуванні та дослідженні ролі у формуванні медіанавичок.

На медіаторності у педагогіці зосереджують свою увагу іноземні (К. Безелгет, Ж. Гонне, Дж. Педерсен, Е. Харт) та українські (О. Бутурліна, О. Вознесенська, І. В. Колеснікова, Л. Найдьонова, М. Сидоркіна, М. Сова, Н. Череповська та інші) дослідники. Відтак у країнах Європи та Америки медіаторність розглядають як здатність до критичного сприйняття медіатекстів (Л. Мастерман) та фокусують увагу на культуротворчому потенціалі медіаторності (М. Маклюен, К. Базелгет, Е. Харт, В. Дункан).

Українська дослідниця І. В. Колеснікова пропонує змістове наповнення поняття медіаторність тлумачити так: «якщо творчість у широкому розумінні – це створення нового, оригінального продукту, то медіаторність – створення нового (чи перетворення існуючого) в сфері медіа або за допомогою медіазасобів» [12]. Цікавою є думка О. Бутурліни, яка розглядає поняття «медіаторність» як «творчість в новітньому медіапросторі, творче осягнення сучасної медіа реальності» [3]. Близьким нам є твердження Н. І. Череповської, яка отожднює медіаторність з ресурсами людини, як «системою її внутрішніх можливостей, засобів, її творчого потенціалу, які вона може застосувати у необхідний момент або у повсякденному житті, і які спрямовані на перетворення медіареальності в умовах становлення інформаційного суспільства» [21]. Вслід за Н. І. Череповською виділяємо такі основні функції медіаторності: продуктивна, функція самореалізації особистості, адаптивна, гедоністична та комунікативна [21].

Дослідники (Н. Бондаренко, Н. Голуб, С. Карамана, Л. Мацько, А. Медушевського, М. Петнилюк, Л. Скуратівський, А. Ярмолук та інші) активно працюють над проблемою створення сучасного підручника з української мови. Функції, принципи побудови підручників, критерії відбору матеріалу, його соціокультурний потенціал розглядають О. Біляєв, О. Горошкіна, К. Плиско та інші. Сьогочасний підручник виступає як один із засобів формування медіанавичок. Погоджуємось із думкою А. П. Медушевського, що «підручник повинен розвивати в учнів творчу активність і самостійне мислення, формувати пізнавальний інтерес і активізувати пізнавальну діяльність» [16].

Концептуальні засади Нової української школи про реформування середньої освіти називають одним із завдань медіаосвіти формування здатності до медіаторності [18], то ми вважаємо доцільним проаналізувати підручник з української мови для 5 класу НУШ як засіб залучення до медіаторності.

Мета та завдання дослідження — проаналізувати підручник з української мови для 5 класу авторського колективу А. Онатій і Т. Ткачука як один із засобів формування медіаторних навичок учнів.

Методологія проведеного дослідження передбачала використання загальнонаукових методів: аналізу, синтезу, порівняння та методів описання.

Результати дослідження. Сучасна освіта — це процес розвитку дитини, насамперед пов'язаний із формуванням особистих життєвих компетентностей, оволодінням досвідом суспільства та навичками його застосування. До життєвих компетентностей відносимо такі: соціальну, полікультурну, комунікативну, інформаційну, саморозвиток і самоосвіту та творчу діяльність. Безперечно, кожна з них є важливою, але зосередимо увагу саме на проблемі творчості, яка завжди була і залишилась актуальною. Особливо зараз, у часи російсько-української війни, творчість є основою для розвитку та збереження матеріальної та духовної культури.

Освіта XXI століття — це медіаосвіта, результатом якої є медіакомпетентна особистість, яка вирізнятиметься високою продуктивністю, здатністю критично мислити, сприймати та аналізувати, те середовище, у якому знаходиться, протистоятиме маніпуляціям, цінуватиме себе та оточуючих, буде патріотично налаштованою, активною і креативною. Важливо, що для розвитку цих навичок мають застосовуватись відповідні методи, засоби, медіазасоби, медіатехнології на кожному уроці в навчальному закладі. І залучення до медіаторності, зважаючи на Концепцію впровадження медіаосвіти 2010 року, є «одним із головних завдань для сприяння самовираженню особистості та реалізації її життєвих цілей, розвитку згуртованості, солідарності, покращення якості міжособової комунікації і приязності соціального середовища, доброзичливості в мережі стосунків, а також якості життя в значущих для особистості спільнотах» [13].

Час висуває нові умови для творчої діяльності на уроці української мови. Особливо це помітно зараз, у час цифровізації та глобальної інформатизації, коли навчальний процес утворює своєрідний медіапростір, де учні і вчителі можуть реалізувати власний творчий потенціал. А це, на нашу думку, вимагає безперервної активності, яка є запорукою розвитку. Погоджуємось із О. Вознесенською у тому, що «найвищим рівнем медіаактивності є творчий рівень» [5].

Урок української мови розглядаємо як процес формування головних компетенцій НУШ, а також «збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, творчої самореалізації, формування ціннісних орієнтацій і ставлень» [10]. Ми переконані, що на уроці української мови у 5 класі НУШ можна і треба прагнути до

медіаторності, для ефективного розвитку креативної, самодостатньої та критично мислячої особистості в умовах швидкого зростання обсягів інформації. Розуміємо, що медіаторність на уроці – це взаємодія двох учасників: учня та педагога. І саме вчитель несе відповідальність за правильно організований процес. Важливо добирати цікавий матеріал, продумувати форми уроків, методи, засоби, медіазасоби, систему вправ і, звичайно, важливо обрати якісний підручник з української мови. Розвиток мовних навичок, які, безпосередньо, потрібні медіаграмотній особистості, має бути безперервним і комплексним. Важливо, щоб учні не лише знали теорію, але й вміло застосовували її на практиці.

Як зазначалось вище, ми вважаємо підручник НУШ чи не найголовнішим засобом навчання на уроці української мови. Поділяємо думку Н. Бондаренко, Н. Голуб, С. Карамана, М. Пентилюк у тому, що «сучасний підручник української мови стає не тільки засобом репрезентації наукових здобутків лінгвістики, адаптованих відповідно до вимог чинної програми, а й мотиватором для набуття загальнонавчальних умінь і навичок, розвитку критичного мислення, «інформаційним кейсом», текстові ресурси якого дають змогу учневі усвідомити мову як динамічну багатофункційну систему, упевнитися, що в мові зафіксовано і збережено результати людської діяльності, вербалізовано історичний досвід, переконатися, що досконале володіння мовою в майбутньому сприятиме життєвому й професійному становленню» [8]. А залучення до медіаторності допоможе отримати якнайкращий результат.

Вивчаючи питання медіаторності, ми звернули увагу на підручник з української мови для 5 класу авторського колективу А. Онатій і Т. Ткачука, створений на основі модельної навчальної програми «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти Н. Голуб та О. Горошкіної [19]. Варто наголосити на творчому підході до побудови видання, його змісту та наповнення. Вже у вступі розуміємо, що основною ціллю є розвиток медіаторної особистості з неординарним мисленням, вмінням виходити за рамки, змінювати амплуа, але попри все бути собою.

Погоджуємось із думкою І. Череповської про те, що «медіаторність має такі ознаки як опосередкованість медіазасобами, гедоністичний характер (дозвіллево-розважальна спрямованість) і масовість» [21]. Відтак можемо говорити про те, що підручник А. Онатій і Т. Ткачука є доцільним засобом для медіаторної діяльності на уроці української мови. Насамперед це підтверджується принципами його створення (наскрізною історією, теоретичним матеріалом у форматі коментарів експертів і міждисциплінарністю) та змістовим наповненням (близькими до життя текстами, медіатекстами, потужним ілюстративним матеріалом, цікавими творчими та медіаторними завданнями).

Для активізації та зацікавленості дітей А. Онатій і Т. Ткачук ввели наскрізну історію про мандрівку чотирьох п'ятикласників (Божени з України, Девіда з США, Гійома з Франції та Агнешки з Польщі) на український етнофестиваль. Цікаво, що така ідея втілена у підручнику з української мови вперше. І є чудовою можливістю для педагога та учня відійти від традиційних форм навчання. Зважаючи на те, що сучасні діти наділені глобальним мисленням, авторський колектив подає українську мову, як частину світового процесу, живий організм, який розвивається, змінюється і, безперечно, має цінність.

Однією з виразних ознак підручника А. Онатій і Т. Ткачука є діяльнісний підхід до розвитку та формування медіанавичок. Важливо, що він дає можливість педагогу взаємодіяти з дітьми, змогу подавати інформацію на доступному для них рівні, підвищувати ефективність сприйняття мовного матеріалу та його засвоєння.

Цікаво автори підійшли до оформлення теоретичних відомостей, що є основою навчальної програми. Відтак до кожної з тем дібрано актуальні твердження, коментарі експертів, які в освітньому процесі розвивають навички медіасприйняття, засвоєння та застосування у подальшій роботі. Наприклад, про запозичення розповідає письменниця Анастасія Левкова, авторка книжки «Спільна мова: як народжуються і живуть слова» [19, с. 54], про алфавіт дізнаємось від філологині Ольги Дубчак [19, с. 112], а про транскрипцію — від українського мовознавця Івана Ющука [19, с. 116]. Також у деяких параграфах теоретичний матеріал схований у ребус, схему, таблицю чи QR-код, що так само дозволяє проявити своє логічне мислення [19, с. 57, с. 142, с. 204].

Система вправ і завдань, на нашу думку, стане у нагоді для залучення до текстотворення. Погоджуємось із Н. Голуб, яка стверджує, що «найскладнішим є вміння створювати власні висловлення і сприймати чужі, тому одним із головних завдань уроків української мови у 5-7 класах вважає навчання ефективної текстової діяльності у тому числі формування вмінь продукувати і сприймати різноманітні тексти». А текстотворчу діяльність учнів розуміє як «організовану вчителем чи самоорганізовану планомірну роботу, спрямовану на продукування текстів різних типів, стилів і жанрів» [7]. Текстотворчі вміння активізують розумову роботу, розвивають творчі здібності, а також увагу, пам'ять, логічне мислення учнів та їхню самостійність. Здатність до творчості характеризується винахідливістю, жвавістю уяви, розкутістю мислення, вільною грою асоціацій, вмінням перекомбінувати і

створювати нове поєднання з наявних елементів [9]. У підручнику є багато вправ для створення медіатекстів та їх інтерпретації, які можемо розглядати як один із видів медіаторчості. Відтак при вивченні теми «Групи слів за походженням» учням пропонується виконати вправу №97, а саме скласти меню для власного ресторану / кав'ярні [19, с. 60], вивчаючи тему «Синтаксис і пунктуація», п'ятикласники мають можливість працювати з соціальною сторінкою Євгена Клопотенка, у вправі №323 пропонується зробити макет сторінки відомого шеф-кухаря і скласти тексти до кожного зображення, використовуючи лише односкладні речення [19, с. 191], до теми «Другорядні члени речення. Обставина» подається завдання №346, у якому треба перетворити інформацію з інфографіки на зв'язний текст про історію мобільних телефонів [19, с. 207]. Ці та інші медіавправи допомагають розвивати вміння роботи з різними джерелами інформації.

Основними рисами творчої особистості є незалежність, відкритість розуму — сприйнятливість до нового, висока толерантність до невизначених й нерозв'язаних ситуацій, конструктивна активність і розвинуте естетичне почуття, потяг до краси [4]. В аналізованому підручнику з української мови для 5 класу присутні візуальні об'єкти, які виступають медіатекстами (художні картини, фото, схеми, карти, діаграми, ілюстрації до текстів та інше). Треба зауважити, що зразки художніх творів Сальвадора Далі, Едгара Дега, Клода Моне [19, с. 27] та інших митців допомагають розвинути естетичне бачення світу, вміння до аналізу та сприйняття. Це проявляється у додаткових питаннях під зображеннями, за результатами спостереження діти повинні дати відповіді на наступні питання: «Яка картина вам подобається і чому?», «До кожної картини запропонуйте іншу назву, запишіть. Відповідь поясніть» [19, с. 205]. Мистецтво дає можливість творчо надихатись і шукати нові ідеї до медіаторчості.

Варто наголосити, що окрім текстотворчих завдань у підручнику є вправи, які пропонують взяти в руки олівці та фарби. Наприклад, вивчаючи тему «Лексикологія» п'ятикласники можуть виконати №43, намалювавши інфографіки за текстами [19, с. 32]; до теми «Групи слів за значенням» підібрано, безумовно, цікаву вправу №60, яка пропонує намалювати портрет казкового персонажа [19, с. 39]; а от урок мовлення «Добір і пошук інформації» з теми «Лексикологія» пропонує скласти детальний маршрут подорожі для дівчинки Божени, однієї із персонажів наскрізної історії, у якому треба намалювати карту переміщення [19, с. 48]; цікаве медіаторчове завдання є і до теми «Лексикологія», у якому учні мають намалювати комікс [19, с. 84].

Аналізований підручник з української мови для 5 класу пропонує для учнів ще один вид творчих завдань, які, безпосередньо, пов'язані з різного роду художніми асоціаціями («розповідь від імені якогось персонажа», «уявлення себе у ролі людини певної професії» та інші). На нашу думку, ці завдання передбачають певний запас знань, серед яких лексика та обізнаність у тій чи сфері, а також здатність дитини ототожнити себе з кимось та вийти за межі комфорту. Так опрацьовуючи матеріали до уроку мовлення «Опис, розповідь, роздум», п'ятикласники будуть писати лист від імені Гійома, хлопчика з Франції [19, с. 9], а при вивченні теми «Фразеологія» складати історію про минулий тиждень від імені Аріадни, Дамокла, Пандори та Ахіллеса [19, с. 100].

Висновки. Отже, ми переконані, що підручник з української мови для 5 клас у НУШ авторів А. Онатій і Т. Ткачука буде не тільки цікавим для п'ятикласників, але й важливим інструментом формування в них медіаграмотності шляхом залучення до медіаторчості. Можемо стверджувати, що в аналізованому підручнику повністю дотримано вимоги Нової української школи, а змістове наповнення відповідає особливостям сприйняття сучасних п'ятикласників. Особливості цього видання сприятимуть формуванню компетентного мовця з творчою уявою.

Перспективи подальших досліджень спрямовані на аналіз залучення до медіаторчості учнів 6, 7 класів Нової української школи за допомогою підручників з української мови.

Список використаних джерел

1. Баришполець О. Т., Найдьонова Л. А., Мироненко Г. В., Голубєва О. Є., Різун В. В., Сергійчук Г. В., Стерденко С. М., Стрільчук О. М., Череповська Н. І. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід: навч.-метод. посіб. Київ: Міленіум. 2010. 440 с.
2. Бондаренко Н. В. Медіатекст як ресурс осучаснення й збагачення змісту підручника української мови. *Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць*. 2021. Вип. 27. С. 15–26. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2021-27-15-26>
3. Бутурліна О. В. Медіаторчність як різновид творчої діяльності особистості. *Гілея*. 2013. Вип. 69. С. 475–480.
4. Бутурліна О. В. Освіта як творчість особистості. *Філософія. Культура. Життя*. 2013. Вип. 39. С. 147–156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkzh_2013_39_16
5. Вознесенська О. Л. Медіа-активність як фактор становлення особистості сучасного студента. *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Генега буття особистості»*. Київ: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство». 2011. Том II. С. 18–25.
6. Вознесенська О. Л. Медіаторчність як засіб розвитку соціального оптимізму в умовах медіатравматизації. *Матеріали науково-практичного семінару «Медіаторчність в сучасних українських реаліях: протистояння медіатравмі»*. URL: <http://mediaosvita.org.ua/wp-content/uploads/2018/08/voznensenska-mediatvorchist-yak-zasib-rozvytku-sotsialnogo-optimizmu-tezy-s-anotatsiyamy-1.pdf>

7. Голуб Н. Б. Особливості текстотворчої діяльності учнів 5-7 класів в умовах компетентнісного навчання української мови. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. 2013. Вип. 20. С. 72–76.
8. Горошкіна О. М. Зміст і структура сучасного шкільного підручника української мови в компетентнісному вимірі української освіти. *Проблеми сучасного підручника*. 2019. Вип. 22. С. 57–66. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2019-22-57-66>
9. Грона Н. В. Текстотворчий перфоманс у системі підготовки майбутнього вчителя початкових класів. *Слобожанський науковий вісник. Серія Філологія*. 2023. Вип. 1. С. 47-49. <https://doi.org/10.32782/philspu/2023.1.8>.
10. Державний стандарт базової середньої освіти. (2020). Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16>.
11. Іванов В. Ф., Волошенко О. В. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник. За науковою редакцією В. В. Різуна. Київ: Центр вільної преси. 2012. 352 с.
12. Колеснікова І. В. Медіаторчість як засіб розвитку медіакультури педагогів у закладах післядипломної педагогічної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 18. Т. 1. С. 199–202.
13. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні схвалено постановою Президії Національної академії педагогічних наук України 20 травня 2010 року, протокол № 1-7/6-150. URL: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nov_a_redaktsiya.
14. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред. Л. А. Найдьонової, М. М. Слюсаревського. Київ. 2016. 16 с.
15. Литвин А. В. Завдання медіа-освіти в контексті підвищення якості професійної підготовки. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2009. № 4. С. 9–21.
16. Медушевський А. П. Викладання фонетики і морфології української мови у восьмирічній школі. Київ: Рад. Школа 1962. 320 с.
17. Найдьонова Л. А. Медіапсихологія: основи рефлексивного підходу: підручник. Кіровоград: Імекс-ЛТД. 2015. 244 с.
18. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
19. Онатій А., Ткачук Т. Українська мова: підруч. для 5 кл. закл. заг. серед. освіти. Тернопіль: «Навчальна книга – Богдан», 2022. 306 с.
20. Онкович Г. В. Медіаосвіта як інтелектуально-комунікативна мережа. *Вища освіта України*. 2008. № 3. С. 130-137.
21. Череповська Н. І. Медіаторчість як соціально-психологічний ресурс особистості. Типологія відеосприймання. *Збірник наукових праць Інституту психології АПН України «Актуальні проблеми психології» у 12 томах*; [за ред. В. О. Моляко]. 2009. Т.12. Вип. 8. С. 318-325.
22. Шуляр В. І. Медіаосвіта: стратегія й тактика співпраці медіапедагогів і бібліотекарів. Збірник статей П'ятої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи». Київ: Центр Вільної Преси, Академія української преси. 2017. С. 331–336.
23. Carisson U, Feilitzen C. von. (Eds.) *Children and Media: Image, Education. Participation*. Goteborg : UNESCO & NORDICOM. 1999. P. 24-26.
24. Gerbner G. Educators Activists Organize to Promote Media Literacy in U.S. *The New Citizen*. Vol. 2. No 2. 1995. P. 29-31
25. Crawford J., Irving C. Information literacy: The link between secondary and tertiary education project and its wider implications. *Journal of librarianship and information science*, 39 (1), 2007. <https://doi.org/10.1177/0961000607074812>
26. Kubey R. (Ed.) *Media Education: Portraits of an Evolving Field. Media Literacy in the Information Age*. New Brunswick & London: Transaction Publishers. 1997.

References

1. Baryshpolets O. T., Naidonova L. A., Myronenko H. V., Holubieva O. Ye., Rizun V. V., Serhiichuk H. V., Sterdenko S. M., Strilchuk O. M., Cherepovska N. I. *Mediakultura osobystosti: sotsialno-psykhoholichnyi pidkhid : navch.-metod. posib.* Kyiv: Milenium. 2010. 440 с.
2. Bondarenko N. V. Mediatekst yak resurs osuchasnennia u zbahachennia zmistu pidruchnyka ukrainskoi movy. *Problemy suchasnoho pidruchnyka: zb. nauk. prats.* 2021. Vyp. 27. S. 15–26. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2021-27-15-26>
3. Buturlina O. V. Mediatvorchist yak riznovyd tvorchoi diialnosti osobystosti. *Hileia*. 2013. Vyp. 69. S. 475-480.
4. Buturlina O. V. Osvita yak tvorchist osobystosti. *Filosofia. Kultura. Zhyttia*. 2013. Vyp. 39. S. 147–156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkzh_2013_39_16
5. Voznesenska O. L. Media-aktyvnist yak faktor stanovlennia osobystosti suchasnoho studenta. *Materialy II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Heneza buttia osobystosti»*. Kyiv: DP «Informatsiino-analitychne ahentstvo». 2011. Tom II. S. 18–25.
6. Voznesenska O. L. Mediatvorchist yak zasib rozvytku sotsialnoho optymizmu v umovakh mediatravmatyzatsii. *Materialy naukovo-praktychnoho seminaru «Mediatvorchist v suchasnykh ukrainskykh realiakh: protystoiannia mediatravmi»*. URL: <http://mediaosvita.org.ua/wp-content/uploads/2018/08/voznescenska-mediatvorchist-yak-zasib-rozvytku-sotsialnogo-optymizmu-tezy-s-anotatsiyamy-1.pdf>
7. Holub N. B. Osoblyvosti tekstotvorchoi diialnosti uchniv 5-7 klasiv v umovakh kompetentnisnoho navchannia ukrainskoi movy. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 16: Tvorcha osobystist uchytelia: problemy teorii i praktyky*. 2013. Vyp. 20. S. 72–76.

8. Horoshkina O. M. Zmist i struktura suchasnoho shkilnoho pidruchnyka ukraïnskoi movy v kompetentnisnomu vymiri ukraïnskoi osvity. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*. 2019. Vyp. 22. S. 57–66. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2019-22-57-66>
9. Hrona N. V. Tekstotvorchyi perfomens u systemi pidhotovky maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv. *Slobozhanskyi naukovyi visnyk. Serii Filolohiia*. 2023. Vyp. 1. S. 47–49. <https://doi.org/10.32782/philspu/2023.1.8>
10. Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity. (2020). *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30 veresnia 2020 r. № 898*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16>.
11. Ivanov V. F., Volosheniuk O. V. *Mediaosvita ta mediahramotnist: pidruchnyk. Za naukovoïu redaktsiïeu V. V. Rizuna*. Kyiv: Tsentri vilnoi presy. 2012. 352 s.
12. Kolesnikova I. V. *Mediatvorchist yak zasib rozvytku mediakultury pedahohiv u zakladakh pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity. Innovatsiina pedahohika*. 2019. Vyp. 18. T. 1. S. 199–202.
13. *Kontseptsiia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini skhvaleno postanovoiu Prezydii Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy 20 travnia 2010 roku, protokol № 1-7/6-150*. URL: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosvity_v_ukraini_nov_a_redaktsiya.
14. *Kontseptsiia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia) / za red. L. A. Naidonovoi, M. M. Sliusarevskoho*. Kyiv. 2016. 16 s.
15. Lytvyn A. V. *Zavdannia media-osvity v konteksti pidvyshchennia yakosti profesiïnoi pidhotovky. Pedahohika i psykhologhiia profesiïnoi osvity*. 2009. № 4. S. 9–21.
16. *Medushevskiy A. P. Vykładannia fonetyky i morfolohii ukraïnskoi movy u vosmyrichnii shkoli*. Kyiv: Rad. Shkola 1962. 320 s.
17. *Naidonova L. A. Mediapsykhologhiia: osnovy refleksyvnoho pidkhdou: pidruchnyk*. Kirovohrad: Imeks-LTD. 2015. 244 s.
18. *Nova ukraïnska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi osvity*. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukraïnska-shkola-compressed.pdf>
19. *Onatii A., Tkachuk T. Ukraïnska mova: pidruch. dlia 5 kl. zakl. zah. sered. osvity*. Ternopil: «Navchalna knyha – Bohdan», 2022. 306 s.
20. *Onkovych H. V. Mediaosvita yak intelektualno-komunikatyv na merezha. Vyshcha osvita Ukrainy*. 2008. № 3. S. 130–137.
21. *Cherepovska N. I. Mediatvorchist yak sotsialno-psykhologichnyi resurs osobystosti. Typolohiia videosprymannia. Zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykhologhii APN Ukrainy «Aktualni problemy psykhologhii» u 12 tomakh; [za red. V. O. Moliako]*. 2009. T.12. Vyp. 8. S. 318–325.
22. *Shuliar V. I. Mediaosvita: stratehiia y taktyka spivpratsi mediapedahohiv i bibliotekariv. Zbirnyk statei Piatoi mizhnarodnoi naukovo-metodychnoi konferentsii «Praktychna mediahramotnist: mizhnarodnyi dosvid ta ukraïnski perspektyvy»*. Kyiv: Tsentri Vilnoi Presy, Akademiia ukraïnskoi presy. 2017. S. 331–336.
23. *Carisson U, Feilitzen C. von. (Eds.) Children and Media: Image, Education. Participation*. Goteborg : UNESCO & NORDICOM. 1999. P. 24–26.
24. *Gerbner G. Educators Activists Organize to Promote Media Literacy in U.S. The New Citizen*. Vol. 2. No 2. 1995. P. 29–31
25. *Crawford J., Irving C. Information literacy: The link between secondary and tertiary education project and its wider implications. Journal of librarianship and information science, 39 (1), 2007*. <https://doi.org/10.1177/0961000607074812>
26. *Kubey R. (Ed.) Media Education: Portraits of an Evolving Field. Media Literacy in the Information Age*. New Brunswick & London: Transaction Publishers. 1997.